

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

משכנתא דסורא שלא נתפרש בה זמנה

משכנתא דסורא היא, כשהמלווה נוטל שדה מהלווה, ואוכל את הפירות, וכנגד זה מנכה לו מהחוב בכל שנה דבר קצוב, וכותבים בשטר שהלווה נותן למלווה פירות של כל שנה בכך וכך, ובסוף הזמן כשיעלו הסכומים הללו לשיעור ההלוואה, תחזור השדה ללווה בחנם.

ולווה שמשכן שדהו למלווה במשכנתא דסורא, ולא כתבו בשטר כמה זמן תהיה הקרקע ביד המלווה, [אלא כתבו בלא לפרש את משך זמן, שבסוף הזמן תחזור הקרקע ללווה], **והמלווה אומר שקיבל את השדה ל-3 שנים, והלווה אומר שנתן את השדה ל-2 שנים, וקדם המלווה ואכל את פירות השנה השלישית:**

לדעת רב יהודה – הלווה שהוא בעל הקרקע מוחזק בפירותיה, משום שכל קרקע בחזקת בעליה עומדת, עד שתהא ראייה שאינה שלהם, ומאחר שאין למלווה ראייה שהשדה ממושכנת לו ל-3 שנים, **עליו להחזיר ללווה את פירות השנה השלישית שאכל.**

ולדעת רב כהנא [שהלכה כמותו] – כל דבר שעשוי להתברר, אין לנו להוציאו מהמוחזק בו, ולהעמידו בחזקת בעליו, אף על פי שבא ליד המוחזק שלא כדין, שמא יתברר שהדין עמו, ויטרחו בי"ד לשוב ולהחזיר לו, ואף בזה מאחר שאפשר לברר אצל עדי השטר לכמה שנים נעשה המשכון, **אין לנו להוציא את הפירות מהמלווה, שמא יתברר שהדין עמו.**

מלווה אומר 5 שנים ולווה אומר 3 שנים

ושטר משכנתא דסורא אינו בפנינו

מלווה שקיבל שדה במשכנתא דסורא, ואכלה 3 שנים, ואומר שקיבל אותה ל-5 שנים, ויש לו לאוכלה עוד 2 שנים, והלווה אומר שלא נתנה אלא ל-3 שנים, ויש להחזירה לו, והשטר אינו בפנינו:

לדעת רב יהודה – **המלווה נאמן לומר שקיבל את השדה ל-5 שנים**, אף על פי שאינו מראה את השטר, וטוען שאבד ממנו, משום שכבר החזיק בשדה 3 שנים, וכל המחזיק שדה 3 שנים, נאמן לומר שלי היא, שקניתי אותה מבעליה הקודמים, ושטרי אבד, ומתוך [=מגו] שנאמן לומר שלי היא לגמרי, [והיתה בידו לעולם], נאמן לומר ממושכנת לי לעוד 2 שנים. [ואין להקשות, אם כן כל מקבל שדה במשכנתא דסורא, יאמר לאחר 3 שנים, שלי היא שקניתי אותה, ויהיה נאמן בלא שטר קניין, והלווה יפסיד את שדהו. כי יש ללווה תקנה, למחות בו קודם שיעברו 3 שנים, ולומר, דעו קרקע זו לא מכרתיה, אלא נתתיה למלווה במשכון, ועל ידי זה המחזיק לא נאמן לומר שקנה את הקרקע, אלא אם יראה שטר מכירה].

ולדעת רב זביד ורב עזירא – **המלווה אינו נאמן לומר, שקיבל את הקרקע ל-5 שנים, כי ודאי לא איבד את שטרו, שהרי זקוק הוא לו לראיה שהשדה ממושכנת לו, שעל ידו יוכל לגבות את חובו, ולכן כל זמן שאינו מביא ראייה שהשדה ממושכנת לו ל-5 שנים, הלווה מוציא אותו מהשדה.**

חזקת שלוש שנים

הקונה שדה מחבירו, אינו מחויב לשמור את שטרו יותר משלוש שנים, ומשעברו שלוש שנים, נאמן לומר שקנה את השדה, אף על פי שאין לו שטר קניין.

לפירוש הראשון בתוס', דעת רבינא, שלאחר שלוש שנים המחזיק נאמן לומר שהשדה שלו, רק כשהבעלים הראשונים אומרים שגזל מהם, כי בכך שלא מחו בו כל שלוש שנים, מוכח שהדין עמו. אבל כשהבעלים הראשונים אומרים שהקרקע אצלו במשכון, אינו נאמן לומר שקנה את הקרקע, אף לאחר שהחזיק בה שלוש שנים, כי יאמרו שלא מחו בו כל אותו הזמן, משום שברשותם ירד לקרקע. [ומכל מקום הטוען על המחזיק שהוא גזל ממנו את השדה, אינו נאמן במיגו שהיה אומר משכנתי לו את

השדה, (שאז היה נאמן ומקבל את השדה), כי אין זה מיגו משלושה טעמים: א. מיגו זה נחשב כמיגו במקום עדים, משם שאן סהדי שאם באמת היו גוזלים ממנו את השדה, היה מוחה ולא שותק שלוש שנים, ב. אין זה מיגו כי בטענת גזולה היא אצלו, רוצה להוציא ממנו גם את הפירות שאכל, ובטענת ממושכנת היא אצלו, לא היה מוציא ממנו את הפירות שאכל, אלא את גוף הקרקע בלבד, ג. מאחר שהמחזיק החזיק בקרקע שלוש שנים, הרי זה הטוען בא להוציא דבר ממי שהחזיק בו, ואין מוציאים דבר מהמוחזק על ידי טענת מיגו (=מיגו להוציא לא אמרינן).

ולפירוש השני בתוס', מודה רבינא, שלאחר שלוש שנים המוחזק נאמן לומר שקנה את השדה, אף כשהבעלים הראשונים אומרים שהקרקע אצלו במשכון, כי אם כדבריהם, היה להם למחות בו קודם שיעברו שלוש שנים, ולומר, דעו כי משכנתא היא בידו, ולא מכרתי לו.

אריס אומר למחצה ירדתי

ובעלים אומרים לשליש הורדנו

לדעת רב יהודה, אפילו אם מנהג המדינה כדברי האריס, הבעלים נאמנים [בשבועת היסת], במיגו שהיו אומרים, אין זה אריס אלא שכיר.

ולדעת רב נחמן, הכל כמנהג המדינה.

גביית השבח מהיתומים

כשהלווה מת, המלווה גובה את חובו מהקרקעות שהניח אחריו, אלא שאם השביחו אותם היתומים אחר מיתת אביהם, משלם להם את השבח שהשביחו.

וכשיש ספק מי השביח, היתומים אומרים אנו השבחנו, והמלווה אומר אביכם השביח – אם הקרקע היתה משועבדת למלווה באפותיקי, מאחר שבכל אופן המלווה גובה את הקרקע עם השבח, כי אפילו השביחו אותה היתומים, אין זה אלא כהשביחו את השדה שלו, אין כאן ספק אלא אם חייב להשיב להם את השבח, ומאחר שהוא מוחזק, עליהם להביא ראיה שהשביחו את השדה. אבל אם הקרקע אינה משועבדת למלווה באפותיקי, היתומים מוחזקים בה, ומאחר שבא להוציא מהם, עליו להביא ראיה שאביהם השביחה, ואם לא יביא ראיה, לא יגבה את השבח.

וכשהיתומים מביאים ראיה שהם השביחו, וגובים את השבח אף כשהשדה משועבדת באפותיקי – אינם נוטלים חלק בקרקע כשיעור המגיע להם, אלא מקבלים דמים בלבד, וכל הקרקע נשאר ביד המלווה, [וכל זה באפותיקי, אבל כשהקרקע משועבדת בשיעבוד רגיל, הרי היא בחזקת היתומים, וי"א שיכולים לסלק את המלווה מחלק בקרקע, תמורת מה שמניחים בידו את השבח שלהם].

-

דיני בעל חוב הגובה את חובו מקרקע שמכר הלווה לאחר, והשביחה הקונה, מבוארים בפרק ראשון בדף ט"ו.

מקבל שדה לשבוע או לשבע שנים

המקבל שדה מחבירו לשבוע אחד [=שמיטה אחת], בשבע מאות זוז, השביעית מן המניין.

אבל המקבל שדה מחבירו לשבע שנים, בשבע מאות זוז, השביעית אינה מן המניין.

משך זמן תשלום שכר שכיר

שני דינים יש לעניין משך זמן תשלום שכר השכיר. האחד הוא שיש חיוב לפרוע לו שכרו באותו הזמן, והמאחר ומשלם אחר הזמן עובר באיסור תורה [שיבואר להלן]. והשני הוא מה שתקנו חכמים לשכיר, שכשתובע שכרו בזמנו הוא נאמן בשבועה, אף אם בעל הבית מכחישו, [כמו שיתבאר בעזה"י בדף קי"ב].

ושני פסוקים נאמרו לעניין משך זמן חיוב תשלום השכיר. וקודם שנבוא לפרט במה מדבר כל אחד מהפסוקים, נקדים ששכירות אינה משתלמת אלא בסופה, ואם כן בסיום הפעולה

מתחיל זמן חיוב התשלום, ולפי הזמן שחל חיוב התשלום, נקבע זמן משך החיוב, ועתה נבאר את שני הפסוקים.

א. "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר" (ויקרא י"ט י"ג):

- לדברי הכל, אם חל חיוב התשלום בתחילת הלילה, כגון שהיה השכיר שכיר יום, שתמה מלאכתו בסוף היום, או שהיה שכיר של זמן מרובה, שתמה מלאכתו בסוף היום, המאחר מלשלם לו את שכרו עד הבקר, הלן את שכרו, ועבר באיסור "לא תלין", שהכוונה בו למי שמעביר את הלילה בלא לשלם.

- ולדעת רב, הלנת שכר אינה רק איחור תשלום של לילה שלם, אלא אף איחור תשלום של חלק מהלילה, ולכן אם חל חיוב התשלום באמצע הלילה, כגון שהיה שכיר לחצי לילה, או שהיה שכיר לזמן מרובה ותמה מלאכתו באמצע הלילה, המאחר מלשלם לו את שכרו עד הבקר, הלן את שכרו, ועבר באיסור "לא תלין", שהכוונה בו אף למי שמעביר את מקצת הלילה עד הבקר, בלא לשלם. אולם לדעת שמואל, איחור תשלום של חצי לילה אינו נכלל באיסור "לא תלין", שאין לינה אלא לילה שלם, ואם כן מי שחל חיוב תשלום שכרו באמצע הלילה, ואחרו מלשלם לו עד הבקר, אין עוברים בכך על האיסור הזה.

ב. "ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש"

(דברים כ"ד ט"ו):

- לדברי הכל, אם חל חיוב התשלום בתחילת היום, כגון שהיה השכיר שכיר לילה, שתמה מלאכתו בסוף הלילה, או שהיה שכיר של זמן מרובה, שתמה מלאכתו בסוף הלילה, המאחר מלשלם לו את שכרו עד ביאת השמש, עבר באיסור "ולא תבוא עליו השמש", שהכוונה בו למי ששקעה השמש קודם ששילם, ולא שילם באותו יום שהתחייב לשלם.

- ולדברי הכל כן הדין אף אם חל חיוב התשלום באמצע היום, כגון שהיה השכיר שכיר לחצי יום, או שהיה שכיר של זמן מרובה, שתמה מלאכתו באמצע היום, כי גם כשחל החיוב באמצע היום, יש לקיים "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש" על אותו היום עצמו, ואם איחר מלשלם עד שבאה השמש של אותו יום עבר באיסור הזה.

- ולדעת שמואל, כן הדין אף אם חל חיוב התשלום באמצע הלילה, כגון שהיה השכיר שכיר לחצי לילה, או שהיה שכיר של זמן מרובה, שתמה מלאכתו באמצע הלילה, כי גם כשחל החיוב באמצע הלילה, יש לקיים "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש", על היום שבא אחר הלילה, שהלילה הולך אחר היום, ונחשבים יחד ליום אחד, ואם איחר מלשלם עד ששקעה השמש למחרת, עבר באיסור הזה. אולם דעת רב, כבר התבארה לעיל, שמי שחל חיוב תשלום שכרו באמצע הלילה, עובר באיסור "לא תלין", כשלא ישלם עד הבקר, ואינו עובר באיסור "ביומו תתן שכרו".

המעכב תשלום שכירו

כל המלין שכר שכיר אינו עובר באיסור "לא תלין" אלא על ההלנה של הלילה הראשון, אבל מעתה, כשמאחר ומלין את שכרו לילות נוספים, אינו עובר שוב באיסור "לא תלין".

ומכל מקום אף כשאינו עובר באיסור "לא תלין", עדיין עובר הוא באיסור לא תשהה, הנלמד מהכתוב "אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך" (משלי ג').

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית